

Descripció del violer d'Empúries

Per a Rosa i Pere Jaume, *lectors entusiastes*

Camine vora mar, a l'Escala. El matí és rúfol i la mar s'arborava per la llevantada. Busque alguns adjectius per a descriure els blaus i verds de la mar, amb el cel enteranyinat de núvols esfilagarsats, que s'anticipen a la propera tempesta. El dia anterior he assistit a la conferència de Joan Francesc Mira sobre Joan Fuster, en el marc de la Vila del Llibre, una xerrada desmitificadora i erudita alhora, establint paral·lelismes entre Montaigne i el solitari de Sueca. A Fuster li interessava ben poc el paisatge "exterior", poava sempre del seu interior. Imagine que aquell espectacle de la naturalesa li resultaria més aviat indiferent; a l'inrevés del que passava amb el seu amic Josep Pla, que buscava l'adjectiu més idoni per a definir aquell colp de mar entre els esculls de l'Escala, amb aquella bandera de bromera alçant-se després de l'esclafit. Al capdavant, el tàndem Fuster-Pla és prodigiosament poderós per a la nostra literatura, i una gran sort que haja existit: mentre que Fuster sotjava l'interior, amb aquella introspecció analítica i freda, Josep Pla intentava descriure el vol d'un ocell. Són dos grans puntals estilístics que es complementen entre ells i que han creat dues escoles robustes i fèrtils.

Joan Francesc Mira també va parlar de la capacitat creativa de Fuster i de la seua enorme capacitat per a escriure. Posava el paper en la màquina d'escriure i pim pam pum ja tenia l'article, sense cap dificultat, d'una tirada, va explicar. Podria ser. Com també Pla, que escrivia amb aquella lletra de pota de mosca, que tant costava després de des-

MARTÍ DOMÍNGUEZ
@MartíDomínguezR

IL·LUSTRACIÓ DE DIEGO MIR

xifrar. Al capdavant, l'ofici fa això, la capacitat de compondre la peça *in mente*, i tirar del fil, del solatge d'escriptor. Josep

Pla buscava afanyosament l'adjectiu per al vol de l'ocell o per als colors de la mar, fins a extrems de vegades massa ensu-crats. En canvi, Fuster destil·lava pensaments, aforismes i frases punyents, que d'alguna manera conformen bona part de la seua obra creativa. A Pla aquells pensaments (agudeses d'enginy) l'embafaven una mica; a Fuster aquells adjectius melosos, potser també.

Ho pense mentre la mar s'ha posat encara més brava. M'ature vora una penya que anomenen la Roca del Lleó, i que, en efecte, recorda la silueta del cap del felí. Al fons es veu el jaciment d'Empúries, i intente imaginar el que degué ser el desembarcament dels grecs en aquelles costes, i la primera trobada amb els indígenes. La valentia d'aquells homes vinguts per la mar, amb els seus tresors: l'oli d'oliva, la vinya... La fundació i l'empori. Mentre mire la mar, em fixe que als penya-segats creix una planta molt vivaç, amb belles flors púrpures. Les fulles són piloses, i conserven algunes gotes de pluja, que amb els tímids raigs de sol reflecteixen espurnes diamantines. El nom popular és violer (*Matthiola incana*) i és una crucífera molt peculiar (*alhelí*, li diuen en castellà). El seu esclat floral, en contrast amb la mar impetuosa, crea un contrapunt d'una gran bellesa: aquell vermell envellutat dels pètals trèmuls sobre el fons marí, misteriós i salvatge.

És possible que aquella planta vinguera amb els grecs, o potser amb els romans, quan aquests s'imposaren i dominaren els ibers. La seua àrea natural és el tirrè. Podríem especular que és una deïxia floral d'aquells primers dies de colonització, quan els valents romans, després d'haver fundat Roma, s'endinsaren a explorar la resta de la mediterrània. I junt amb els tresors de l'oli i el vi, portaren involuntàriament aquesta planta, d'usos medicinals ben escassos. Però que quan floreix ompli el cor d'esperança, i ajuda a encarar el futur amb il·lusió, després de les grans tempestes de la vida. Un motiu cabdal per a estimar-la i escriure sobre ella. I recordar la gesta dels grecs, bressol fecund de la nostra civilització. En això, si més no, Pla i Fuster estarien d'acord.